

DİJİTALLEŞME ÇAĞINDA ÇOCUK KİTAPLARININ DEKORASYON ÖZELLİKLERİ (UKRAYNA VE TÜRKİYE ÇOCUK EDEBİYATI RESİMLİ YAYINLARI ÖRNEĞİNDE)

Dr. Öğr. Üyesi Nadiia SENCHYLO-TATLILIOĞLU*

Özet

XXI. yüzyılda, geleneksel çocuk kitapları değişerek yeni bir görünüm kazanmış, etkileşimli oyunlarla birlikte genç okuyucular için ilgi çekici bir hale gelmiştir. Kitabın tasarımı çocuğun ona karşı tutumunu belirler. Dijitalleşme sürecinde çocuk kitapları biçim ve içerik olarak değişerek daha karmaşık bir hale gelmiştir. Bir çocuk kitabında illüstrasyon her zaman önemli olmuştur. İllüstrasyonlar vasıtasıyla, çocuk hikâyeden yeni görüntüler oluşturur ve böylece çevresini daha anlamlı hale getirir. Resimli çocuk kitabı, çocuğa yeni estetik anlamlar kazandırır, bilgi edinme arzusunu harekete geçirir, edebiyata ve okumaya karşı ilgi uyandırır. Günümüzde çocuk kitapları şekil ve resim içeriği bakımından giderek daha fazla multimedya yöneliyor. Aynı zamanda, günümüzde soyut düşünmeyi geliştiren, zevki, hayal gücünü, çocuğun ruhunun duygusal yönlerini modelleyen çok seviyeli bir yapıya dönüşmektedir. Modern bir çocuk kitabında, illüstrasyonlar çocuklarda düşünmeyi teşvik etmelidir. Yeni çağın kitap resimlemeleri birçok dijital gösterge barındırmaktadır. Pedagojik anlamda çocuğun faydalanabileceği bu görseller, çocuğun bilişsel gelişimine karşılık gelmeli ve görsel algı düzeyine uygun olmalıdır. Bu nedenle çocuk kitaplarını görselleştiren yaratıcı kişiden, önce çocuğun ilgi dünyasını yakalaması, sonra da kendine özgü anlatım dilini kullanarak yeni dünyalar tasarlaması beklenir. Böylelikle çocuğun ufkunun genişletilmesine önemli bir katkı sağlamış olacaktır.

Bu çalışmanın amacı, Ukrayna ve Türk edebiyatının modern popüler resimli çocuk kitaplarındaki form ve içerik olarak karşılaştırmaktır. Bu çalışmada sistematiklik, tipolojik ve karşılaştırmalı yöntem kullanılmıştır.

Anahtar Kelimeler: İllüstrasyon, çocuk kitabı tasarımı, karakter tasarımı, çocuk gelişimi, dekorasyon.

FEATURES DECORATION OF CHILDREN'S BOOKS IN THE ERA OF DIGITALIZATION (IN THE EXAMPLE OF UKRAINIAN AND TURKISH CHILDREN'S LITERATURE ILLUSTRATED PUBLICATIONS)

Abstract

In the 21st century, the traditional children's books has changed and get a new look, it has become an interesting attraction for young readers. The design of the book determines the attitude of the child towards it. In the process of digitalization, children's books have changed in form and content and have become more complex. Illustration has always been important in a children's book. Illustration helps the child create images from the story and understand the world. Through illustrations, the child creates new images from the story and thus makes her environment more meaningful. The picture book for children gets new aesthetic meanings to the child, stimulates the desire for knowledge, arouses interest in literature and reading. Children's books today are increasingly turning to multimedia in terms of form and picture content. At the same time, today it turns into a multi-level structure that develops abstract thinking, models taste, imagination, emotional aspects of the child's psyche. In a modern children's book, illustrations should encourage thinking in children. The book illustrations of the new era contain many digital indicators. These visuals that the child can make use of in pedagogical sense should correspond to the child's cognitive development and be appropriate to the level of

* Ukrayna Milli Havacılık Üniversitesi Dilbilim ve Sosyal İletişim Fakültesi Ukrayna Dili ve Kültürü Bölümü,
ORCID: 000-0001-9196-7118, ifyc22@ukr.net
Assist. Prof. Dr., National Aviation University, Faculty of Linguistics and Social Communications,
Kyiv/UKRAINE, ORCID: 000-0001-9196-7118, ifyc22@ukr.net

visual perception. For this reason, the creative person visualizing the children's books is expected to first catch the world of interest of child and then design new worlds by using his own unique language of expression. Thus, he or she will make a significant contribution to the expansion of the child's horizon.

The aim of this study is to compare the modern popular children's picture books of Ukraine and Turkish literature in form and content. In this study, systematicity, typological and comparative method were used.

Key Words: Illustration, children's book design, character design, child development, decoration.

1. Giriş

Birçok farklı tür görsel içeren çocuk metinleri; masallar, hikâyeler, hayal gücünü besleyen fantastik metinler, dil oyunları içeren resimli anlatılar, şiirler ve şarkıları kapsamaktadır. Çocuklar ve kitaplar arasında bir köprü oluşturmak ve anlatı becerileri kazandırmak açısından resimli kitaplar, çocuk edebiyatında zihinsel ve görsel iletişim kaynağı olma görevini üstlenmiş önemli araçlardır. Bu kitaplar ile bilgi, sözel ve görsel kodların bir kombinasyonu olarak çocuğa iletilebilmektedir. Bu nedenle çocuk dünyasını inşa etme görevini üstlenen resimli kitaplarda görüntü ve metin karşılıklı olarak etkileşim içinde olmalı ve metnin işlevine uygun biçimler içermelidir. Yeni çağın kitap resimlemeleri birçok dijital gösterge barındırmaktadır. Pedagojik anlamda çocuğun faydalanabileceği bu görseller, çocuğun bilişsel gelişimine karşılık gelmeli ve görsel algı düzeyine uygun olmalıdır. Günümüz resimli kitaplarında kullanılan dijital yöntemler illüstratör için kullanım kolaylığı ve konforu açısından giderek daha popüler hale gelmektedir (Kılıç, 2021: 1).

Çocuk bakış açısı henüz biçimlenmemiş, temiz bir algıya sahiptir. Çeşitli deneyim ve yönlendirmelerle çevredeki nesnelere, olayları ve kavramları anlamlandırılma çabası gösterir. Bu yalın bakış açısı ilk zamanlar kendine özgü ifadeler ortaya koyarken, giderek genel anlayışın hakimiyetine girer. Nesnelere kendince isimler verme, oyunu kendi kurallarıyla oynamada olduğu gibi çevresini kendi çizgileriyle de anlatma bu duruma örnek davranışlar arasındadır. Elbette ki çocuğun gelişim evrelerinde temel edinimlerin kazanılarak büyüme doğal bir süreçtir (Kara, 2019: 2). Çocuklar; davranışları, duygu ve düşünceleri ile gelişim özellikleri bakımından yetişkinlerden farklı, öğrenmeye, gelişip değişmeye açık, son derece alıcı, kendilerine özgü biricik varlıklardır. Bu yüzden erken dönemde uyarıcılarla karşı karşıya gelmeleri, iyi düzenlenmiş bir ortamda, iyi planlanmış, kaliteli bir eğitim almaları son derece önemlidir. Yapılan araştırmalara göre, 17 yaşına kadarki zihinsel gelişiminin, %50 'sinin 4 yaşına, %30 'unun ise 4 yaşından 8 yaşına kadar olduğu, 18 yaşına kadar gösterilen okul başarılarının %33 'ünün 0-6yaşına kadar, aldıkları eğitime bağlı olduğu görülmüştür (Tatlıhoğlu, 2015:1).

Çocuk edebiyatı, diğer tüm edebi türlerden ayrılan özel bir yayın türüdür. Çocuk edebiyatı, her şeyden önce, çocukları sanatsal görüntüler aracılığıyla eğitme ve öğretme görevini yerine getirir. Bir "yetişkin baskısı" için bir kitap illüstrasyonu ve tasarımı metne ek bir "anahtar" ise, o zaman bir çocuk kitabı her şeyden önce dikkate alınması gereken bir kitaptır. Çocuk, önce kitapla tanışır, henüz okuyamaz. Bu nedenle, 0-6 yaşındaki bir çocuğun ilk kitap deneyimi bir kelime değil, bir illüstrasyondur diyebiliriz. İllüstrasyon, (Latından illustratio - illüstrasyon, resim) "edebi ve sanatsal eserlerin metinleri de dahil olmak üzere herhangi bir basılı metni açık bir şekilde açıklayan veya tamamlayan bir resimdir" (Літературознавчий словник-довідник, 2007). Çizimler metnin daha iyi yorumlanmasına yardımcı olur. Bu nedenle, çocuk kitaplarındaki imgeler, E. Ogar'ın belirttiği gibi, yorumlayıcı, bilişsel, eğitici, estetik, tamamlayıcı işlevleri yerine getirir. Çocuk edebiyatı, çeşitli özelliklerini inceleyen araştırmacıların her zaman ilgisini çekmiştir.

Bu alandaki araştırmacılara göre, çocuklar için illüstrasyonlar, yazar tarafından kelimelerle açıklanan karakterin, olgunun, olayın görsel bir düzenlemesi olarak hareket etmelidir. Yani, yorumlayıcı bir işlev gerçekleştirmelidir (Orap, 2002). İllüstrasyonlar, çocuğu genel olarak sanat kültürüne ve özel olarak kitap sanatına dâhil eder. Kitap illüstrasyonunun çocuğun sanatsal zevkini, hayal gücünü oluşturduğu inkâr edilemez. Özellikle E. Ogar, çocuk kitaplarının hazırlanmasındaki sorunları kapsamlı bir şekilde analiz etmiş, çocukların edebi söyleminin dilinin işlevsel ve iletişimsel yönlerini netleştirmiş, bu tür yayınlarda açıklayıcı materyalin önemine dikkat çekmiştir (Orap, 2002).

Ukrayna literatüründe, çocuk edebiyatında açıklayıcı unsurların çoğaltılması A. Zdrachko tarafından incelenmiştir (Здражко, 2013). A. Kharchenko, Ukrayna çocuk kitaplarının tasarımını peri masalları örneğinde incelemiştir (Харченко, 2010). Yu Fedina, çocuk kitabı illüstrasyonunun bilişsel, eğitici, estetik, telafi edici işlevlerini ve okul öncesi çocuklar tarafından algılanmasının özelliklerini keşfederek, çocuk yayınlarını göstermek için pedagojik ve sanatsal gereksinimler geliştirmiştir (Федина, 2014). M. Tokar, XX. yüzyılın ikinci yarısı ile XXI. yüzyılın başlarındaki kitap illüstrasyonunda Ukraynalı çocuk edebiyatının kahramanlarının görüntülerini analiz etmiştir (Токар, 2018).

Günümüzde çocuklarda kitap okuma alışkanlığı yerini ekrana bakma alışkanlığına bırakmıştır. Çocuklar artık eskisi kadar okumaya vakit ayırmıyorlar, geleneksel kitap onların ilgisini çekmemeye başlamıştır. Bu nedenle, yeni teknolojilerin gelişmesiyle birlikte çocuk kitaplarındaki illüstrasyonun da değişmesi kaçınılmaz hale gelmiştir. Çocuk edebiyatı oluşturmak için yayıncılar ve illüstratörler modern teknikler ve programlar kullanmaya başlamışlardır. Buna göre, çocuk kitapları 20 yıl önceki haline benzer olmaktan çıkmıştır. Bu değişiklikler araştırmacıların ilgisini çekmektedir. Özellikle araştırmacılar, modern teknolojik ve kültürel değişimlerin çocuklarımızın okuma alışkanlıklarını nasıl değiştirdiği sorusuna yanıt bulmaya çalışmaktadır. Araştırmacılar, dijitalleşen dünyada çocukların okuma alışkanlıklarının nasıl değiştiğini anlamaya çalışıyorlar (Children's Reading Habits in a Digitized World). Araştırmacı Kristy Goodwin, teknolojinin dijital dünyada bir çocuğun gelişimi üzerindeki etkisini (Goodwin, 2018); V. Oliynyk, ise Ukraynalı illüstratörün modern yaklaşımını (Олійник, 2011); Türk araştırmacılar E. Aşlıoğlu, İ. Kaya, bir çocuk kitabında grafik tasarım ve illüstrasyonun estetik önemi konusunu ele alıyor. Aşlıoğlu (2011) ve Kaya (2006) ise karakter tasarımını ve çocuk kitap tasarımını incelemiştir (Kara, 2019). Sonuçta günümüzde, modern çocuk kitapları şekil ve resim olarak giderek daha fazla multimedya yönelmeye başlamıştır.

Bu nedenle, çocuk kitabı tasarımının modern özelliklerinin Ukrayna ve Türk çocuk resimli yayınları örneği üzerinde incelenmesi önemlidir. Çalışmada çocuk kitabı illüstrasyonunun ele alınması bütüncül bir olgu olarak kitabın malzemesi üzerinden gerçekleştirilmiş, çocuk kitaplarında, ana illüstrasyon türleri, çocuk kitabı kapakları ve sayfa illüstrasyonları analiz edilmiştir.

2. Çalışmanın Amacı

Çalışmamızın amacı, Ukrayna ve Türkiye'nin modern popüler çocuk resimli baskılarındaki animasyonlu görüntülerin görüntüsünü analiz etmek etmektir. XXI. yüzyılın çocuk kitaplarını resimleme tekniklerinin özelliklerini belirlemek için yazarların ve sanatçıların çocuklar için eserlerin sanatsal görselleştirme pratiğinde kullandıkları kompozisyon çözümleri analiz edilmiştir. Günümüzde pek çok kontrolsüz görüntüye maruz kalan çocuğun, kaliteli öğrenmenin olduğu alana çekilebilmesi için, görsel karmaşanın yeniden düzenlenmesi ve nitelikli imajların işaret edilmesi gereklidir.

3. Yöntem

Bu çalışmada, sistematiklik ve tipolojik yöntem ilkeleri kullanılmıştır. Çocuk kitaplarını örneklere yönelik üslup yaklaşımlarının belirlenmesi, genelleme ve sistemleştirme yöntemleriyle gerçekleştirilir.

4. LİTERATÜR TARAMASI

4.1. Çocuk Kitaplarında İllüstrasyonunun Başlaması

İllüstrasyonlu çocuk kitapları ayrı bir tasarım türü olarak 1870'lerde İngiltere'de ortaya çıktı. XVII. yüzyılın sonunda, çocuk ve yetişkin kitaplarında çok fazla bölünme yoktu. Çocuklar çoğunlukla dini literatürü okurlardı. İlk çocuk kitabı, 1658 yılında Çek rahip ve öğretmen J. A. Comensky tarafından yayınlanan "Resimlerdeki Duygusal Şeylerin Dünyası" (Orbis Sensualium Pictus) adlı bir kitap olarak kabul edilir.

Siyah beyaz gravürlerle resmedilmiş Latince bir ders kitabıydı. 18. yüzyılda, çocuklar için uyarlanan ilk yetişkin kitapları, D. Defoe'nun "Robinson Crusoe" (1719) ve J. Swift'in "Gulliver'in Yolculuğu" (1726) idi. Aynı zamanda, halk masalları, kısa öyküler vb.'nin giderek daha fazla baskısı ortaya çıkmıştır. 1812'de Grimm Kardeşler, büyük bir başarı elde eden Alman peri masalları, "Çocuk ve Aile Masalları" (Kinder-und Hausmärchen) adlı bir kitap yayınladı. XIX. yüzyılın ortalarından itibaren çocuk edebiyatının aktif gelişimi başladı. İngiliz yazar Walter Crane (1845-1915) bilinen ilk çocuk illüstratörü olarak kabul edilir. O aynı zamanda renkli gravür tekniğinde çalışmıştır.

4.2. Çocuk Kitabı İllüstrasyon Türleri

XXI. yüzyılda çocuk kitapları önemli bir dönüşüm geçirdi. O. Pozdniakova göre, XXI. yüzyılda bir çocuk kitabındaki illüstrasyon, resim, grafik, heykel, fotoğraf, sanat ve el sanatları ve tiyatro sanatları dahil olmak üzere farklı görsel sanat türlerinin bir sembiyozu haline geldi. Bu nedenle bugün, bir dizi yeni sanatsal zorlukla ilişkilendirilen "geleneksel bir basılı kitapta çocuk için açıklayıcı bilgilerin çeşitliliğini" belirtebiliriz (Позднякова, 2013).

Kitlesel görsel bilgi sağlayıcılarla rekabet edebilmek için modern bir çocuk kitabı muhteşem olmalıdır. Kitap, genç okuyucuların ilgisini çekmelidir. Bu nedenle orijinal tasarıma çok dikkat edilir. Ve bu sadece parlaklıkla ilgili değil, aynı zamanda yeni sanatsal tekniklerin aranmasıyla da ilgilidir. Günümüzde sanatçılar kitap illüstrasyonları oluşturmak için çeşitli görsel araçlar ve yöntemler kullanmaktadır. Çocuk kitaplarındaki ana resim türlerini, oluşturulma sürecinde kullanılan malzeme türlerine göre şöyle yapılandırılmıştır:

- Çizimler kurşun kalemle yapılmıştır.
- Çizimler boyadan yapılmıştır.
- Çizimler sulu boya ile yapılmıştır.
- Grafik çizimleri var.
- Çizimler-kolajlar var.
- Uygulamalar var.
- Fotoğraflar var.

Kurşun kalem, mürekkep, kalem, suluboya - bunlar, yirminci yüzyıl boyunca ve özellikle – yirminci yüzyılın son çeyreğinden itibaren sanatçılar tarafından çocuk kitaplarının tasarımında en sık kullanılan yazarın grafik teknikleridir.

Bilgisayar grafikleri de uzun zaman önce ortaya çıktı. 1960'larda, grafiklerle çalışmak için zaten tam teşekküllü programlar vardı. Ukrayna'da illüstrasyon alanında yayınlar XXI. yüzyılda yaygınlaştı. Bilgisayar grafikleri, özel olarak tasarlanmış programların kullanımını içerir. Örneğin; Corel Draw, Corel Painter, Art Rage ve diğerleri ve ayrıca bir grafik tablet kullanımı. Bazen çocuk yayınlarını, manuel yazarın tekniklerini göstermenin olağanüstü yolları vardır:

- Örgü örme
- Tel ve çubuk dokuma
- Ahşap oymacılığı
- Heykel (hamuru, kil veya plastik)
- Serigrafi.

4.3. Çocuk Kitaplarında İllüstrasyon Analizinin Özellikleri

Zaten XX. yüzyılın ortalarında, kitap grafikleri Batılı uzmanlar tarafından kendi stilistik ve figüratif yasalarıyla ayrı bir sanat formu olarak tanımlandı. Özellikle çocuk kitaplarındaki grafikler Z. Fang (1996) tarafından analiz konusudur. Araştırmacı, çocuk edebiyatı illüstrasyonunun genişletmeyi, açıklamayı, yorumlamayı amaçladığına inanmaktadır (Fang, 1996).

Ukraynalı araştırmacı M. Tokar, çocuklar için klasik edebiyattaki kahramanların görsel temsilinin iki alan bağlamında analizini şöyle ifade etmiştir:

1) Yerel - resimli ulusal edebiyatın özgünlüğü, eserlerin kimliğinin özellikleri ve kitap grafikleri aracılığıyla aktarımlarının karakteri kilit degere sahiptir.

2) Sorunlu - çocuk kitaplarının geliştirilmesine yol açan en alakalı konuların çalışmasına odaklanmak (Tokap, 2018).

Bugün kitap kültürünün hem tasarım hem de sanatsal düzeyde göze çarpan bir dönüşümü vardır. Amerikalı araştırmacı C. Driggs (2007), bir çocuk kitabında metnin kitap grafikleriyle farklı bir sanat alanı yaratacak şekilde birleştirildiğine dikkat çeker. Resimli kitap, yazılı metin ile açıklayıcı görüntü arasındaki etkileşimin "bilinçli bir estetik niyet" olarak birleştirildiği bir tür anlatı sunar. Kelimeler ve görüntüler aynı hikayeyi anlatmaz.(Driggs, 2007). Küçük okur, okurken gördüğü ve hayal ettiği arasındaki çelişkiyi kendi başına aşmaya çalışır. Bu, okuyucunun kelimeler ve görüntüler arasında bir bağlantı kurmaya çalıştığı bir tür oyundur.

C. Driggs, çocuklar için modern bir resimli kitabın özelliklerini şöyle sıralamıştır:

1) Karakterlerin eylemlerini ve arsa çizgisini farklı şekilde temsil eden "kelimelerin ve görüntülerin simetrisinin" varlığı.

2) Resim ve metin birbirini tamamlar, kitabın mekanında bulunurlar.

3) Metin ve resimli parçalar birbirini güçlendirir.

4) Edebiyat ve grafikler aracılığıyla farklı hikayeleri yeniden anlatma yeteneği.

5) Edebi ve görsel arasındaki çatışma, eserin dramaturjisi fikrinin bütünlüğünü oluşturur. C. Driggs'e göre postmodern çocuk kitabında, hem edebi teknikler yoluyla hem de illüstrasyonun doğası gereği hikâyenin doğrusallığının tahribi söz konusudur (Driggs, 2007).

Kitap çocuklara hitap etmeli ve onların dikkatini çekmelidir. Bir çocuk kitabının ana özelliği karakterlerdir. Parlak görünüme sahip parlak karakterler olmalıdır. Ancak, çocuk kitapları için illüstrasyonlar için özel gereksinimler vardır. Çocuk edebiyatı için başarılı bir açıklayıcı içerik seçiminin ana koşulu, yaşa uymaktır, çünkü yaşla birlikte alıcının içerik, yapı, renk şeması gereksinimleri değişir.

Yayımlar, okuyucuların yaş kategorisine bağlı olarak dört gruba ayrılır:

- 5 yaşından küçük çocuklar için
- 6 -10 yaş arasında
- 11-14 yaş arası
- 15-18 yaş arası gençler için.

İlk grup (yani 5 yaşından küçük çocuklar) için yayın illüstrasyonunun en az %75 olması önerilir. Çizimler kitap sayfasının en az %50'sini kaplamalıdır. İkinci grup (6-11 yaş) için yayının gösterimi en az %30 oranında belirlenir. Resimden metne olan mesafe en az 6 mm olmalıdır. Üçüncü grup (11-14 yaş) yayımlar için, kıyıları %30 oranında artırmak kaydıyla, kenarlara resim konulmasına izin verilir. Çizimden metne olan mesafe de en az 6 mm olmalıdır. Dördüncü grup (15-18 yaş) için ise yayımlar, görüntünün anlaşılmasının imkansız olduğu durumlarda, resimlerin çoğaltılmasında kusurların varlığına izin vermez. Çizimden metne olan mesafe en az 6 mm olmalıdır (ДСТУ 29-62002).

Çocuk kitaplarında renkli resim çok önemlidir. Yayındaki renkli görüntüler doygun, yoğun ve tüm tonları korumalıdır. Çocuk yayımlarının açıklayıcı konseptinin özgün olması önemlidir. Bu nedenle, çocuklar için kitaptaki illüstrasyonun ana özelliklerine dikkat edilmelidir.

Öncelikle çocukların illüstrasyonu açık, anlaşılır ve düşünceli olmalıdır. Renkler önemlidir. Renk paleti karmaşık olmamalıdır. Parlak, neşeli, mümkünse zıt, ancak uyumlu bir şekilde birleştirilmiş renkler çocukların dikkatini çekmelidir. Bu yüzden renkli çizimler siyah beyazdan çok daha ilgi çekicidir. Kötü ya da iyi kahramanın tasvir edildiğini netleştirmek için karakterlerin yüz ifadelerinin görüntüsü önemlidir. Standart karakterler - ilgisiz, halsiz, sıkıcı olabilir. Çocuklar yeni, parlak kahramanlar görmek ister. Yazıların, sadeliği ve netliği önemlidir, ana karakterlerin merkezde ve ön planda, arka planda ise çocuğu başlıcadan uzaklaştırmayan nötr küçük karakterler veya görüntüler.

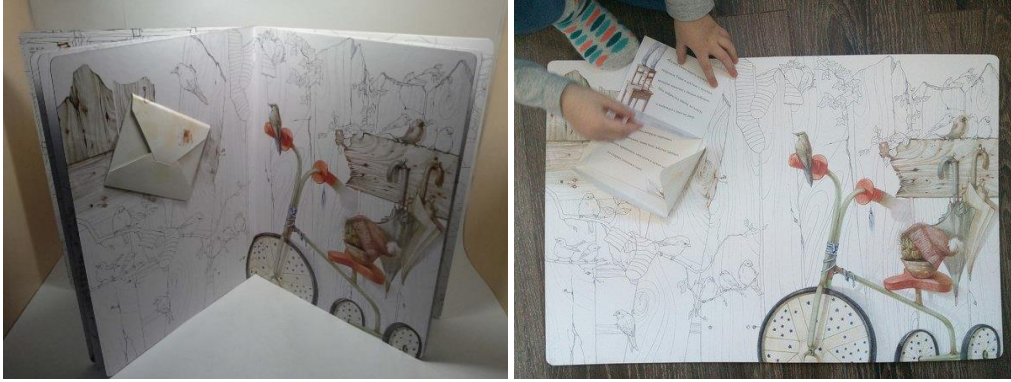
Çocukların ilgisini çeken ilk şey kitaptaki kapaktır. Bu nedenle, kapaklar küçük okuyucunun ilgisini çekecek özelliklere sahip olmalıdır.

4.4. Dijital Çağda Çocuklar İçin Ukraynaca ve Türkçe Kitap Tasarımının Özellikleri

Küresel multimedya zorlukları bağlamında, kitabın sanatsal ve estetik bileşeni, iletişim için ana güdüdür. Başarılı bir illüstrasyon, çocuğun çalışmanın içeriğini anlamasına yardımcı olur. Hareketli kitaplar, resimli çocuk kitapları arasında giderek daha fazla yer alıyor. Örneğin, Ukraynalı sanatçı Slava Schultz'un "Tashenka ve Kaktüs" (2016) kitabı, dünyanın en güzel kitaplarının koleksiyonuna dahil edildi (Stiftung Buchkunst). "Tashenka ve Kaktüs" kitabı, stres önleyici boyama kitabına çok benzer. Ancak bu yayının özelliği, sanatçının okuyucuyu diyaloga, işbirliğine, birlikte yaratmaya davet etmesidir.

Kitaptaki çizimler sadece kısmen boyanmıştır. Yazar, birlikte yaratma ve renklendirmenin tamamlanması için yer bırakır. Buna ek olarak, sanatçı resimlerde çocukların hayatında rahat, hoş bir atmosfer yarattı.

Kitap ayrıca, bu tuhaf yayının yapısında herkesten gizlenebilecek, kendiniz bir şeyler yaratma isteği uyandıran zarflar gibi çeşitli "sırlarla" doludur. Çocuk, bir kitap içinde bir kitap yaratmanın bir katılımcısı olur.

Slava Schultz "Tashenka ve Kaktüs" (2016). Слава Шульц «Ташенька і кактус» (<https://kashalot.com/club/post-6688685/>).

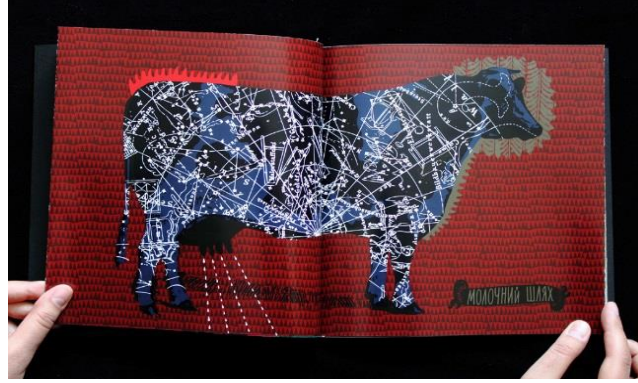
Açıklayıcı kavramların inşası, bugün kitabın ayrı bir sanatsal temsilidir. Bu eğilimin temsilcileri Ukraynalı sanatçılar R. Romanynshyn ve A. Lesiv'dir. "Agrafka" tasarım stüdyosunu kurdular ve çocuklar için bir dizi orijinal kitap yarattılar: "Eldiven"(Рукавичка, 2010) "Yıldızlar ve Naşhaş Tohumu" (Зірки і макові зернята, 2014), "Rondo'yu Değiştiren Savaş" (Війна, що змінила Рондо, 2015), resimli kitaplar "Yüksek sesle, sessiz, fısıltılar" (Голосно, тихо, пошепки, 2017), "Öyle Görüyorum" (Я так бачу, 2018) ve diğerleri.

Her kitabın belirli bir konsepti vardır. Örneğin, ünlü Ukrayna peri masalı "Eldiven" (2010) dokunsal duyumların kaynağı olarak yaratılmıştır. Kitap, suni bir yün kapağa "giyinmiştir". Yer imi, aynı yünden yapılmış bir eldiven şeklinde yapılmıştır. Örgü resim, masal yazarlarının sanatsal kararının bir özelliğidir. Örgü kumaşın farklı doku ve desenleri kullanılarak eldivenin içine düşen hayvan resimleri oluşturulur. "Eldiven" hareket kitabının özelliklerine sahiptir: Özel bir zarfta renklendirme, çizimi tamamlama önerisi.

R. Romanyshyn ve A. Lesiv "Eldiven" (Романа Романишин і Андрій Лесів, Рукавичка, 2010) (<http://bukvoid.com.ua/digest/2014/12/23/173559.html>).

R. Romanyshyn ve A. Lesiv'in "Süt hakkında" (2011) kitabı, metinsiz bir kitaptır. Sadece kısa başlıkları ve süt konulu özlü görsel kompozisyonları var: Sütle ilgili görselleştirilmiş ifadeler, efsaneler, aforizmalar ve daha fazlası. Bir sayfada, efsanevi Mısır kraliçesi Kleopatra düş alıyor, düş, önceki sayfadaki süt nehir ile başlar; bir sonraki sayfada, bir önceki sayfada birisi süt döktüğü için süt köşesi çıktı. Sütle ilgili kitap beyaz gibi görünmeli, ancak sadece süt beyaz ama kitap siyah. Yayın, yalnızca küçük bir ayna ile okunabilen kesilmemiş sayfalara sahiptir.

R. Romanyshyn ve A. Lesiv'in "Sütle Hakkında" (Про молоко, 2011) kitabı (<https://zbruc.eu/node/21761>).

Ukraynalı yayınevi "A-BA-BA-GA-LA-MA-GA" çocuklar için en yeni neo-modern kitabı temsil etmektedir. "A-BA-BA-GA-LA-MA-GA" yayınevi, illüstratör V. Yerko tarafından iPad için "Karlara Kraliçesi" Hans Christian Andersen'in (2012) interaktif bir kitap hazırladı. Kitaptaki karakterler ve nesnelere etkileşimlidir (interaktif), hareket ederler ve ses çıkarırlar. QR kodu ve özel bir uygulama yardımıyla, Karlara Kraliçesi'nin gözlerinin içine bakabilir, Kai'nin saç stilini değiştirebilir, iPad'e hafifçe dokunabilir veya üfleyebilirsiniz. Kendinizi çarpık bir aynada görebilir, şöminedeki ateşi üfleyebilir, müzik duyabilir ve daha fazlasını yapabilirsiniz. Kitapta 7 oyun var – boyama (5 farklı çizim modu ile), bulmacalar (3 zorluk seviyesi), nesnelere bulma, bir melodiyi taklit etme ve daha fazlası. Kitap seslendirilmiştir ve farklı ses efektleri vardır, her karakter kendi sesiyle konuşur. Metindeki kelimeler vurgulanır, bu da okuma becerilerinin gelişimini destekler. Kitap üç dilde mevcuttur – Ukraynaca, Rusça, İngilizce.

Hans Christian Andersen'in "Karlar Kraliçesi", illüstratör (Vladislav Yerko, 2012) (

<http://ababahalamaha.com.ua>)

Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları ayrıca "Karlar Kraliçesi" (2021) adlı resimli bir kitap da yayınlamıştır. Resimleyen: Dan Taylor. Kitap, hareketli illüstrasyonların sahnelerini görmek için dokunabileceğiniz, kaydırabileceğiniz farklı türlerde etkileşimler sunar. Küçük bir okuyucu Gerda'nın en iyi arkadaşını kurtarmasına yardım edebilir.

"Karlar Kraliçesi" (2021). Resimleyen: Dan Taylor (<https://babymilla.com.tr/urun/hareketli-kitap-karlar-kralicesi>).

"Osnovy" Yayınevi, halihazırda çocuk edebiyatının baskılarını içeren alternatif bir Ukrayna klasiği serisi yarattı: Ivan Nechuy-Levytsky'nin "Kaidashe Ailesi" (Кайдашева сім), Lesya Ukrainka'nın "Orman Şarkısı" (Лісова пісня), M. Gogol'un "Dykanka Yakınlarında Bir Çiftlikte Akşamlar" (Вечори на хуторі біля Диканьки) ve diğerleri. Yayınların özelliği, ana karakterlerin görüntülerinin görsel bir anlatısını oluşturmanın olağandışı sisteminde yatmaktadır. Örneğin, I. Bagryany'nin kült romanı "Kaplan Avcıları" (1944) için çizimler dövme sanatçısı D. Temnyi tarafından yapılmıştır ve grafiklerin kendisi Amerikan klasik tarzı "eski okul" doğa kampı temasındaki dövmelerin ön çalışmasıdır.

Lesya Ukrainka'nın "Osnovy" tarafından yayınlanan "Orman Şarkısı" kitabı, dünya çocuk kitapları The White Ravens-2014 kataloğunda yer almaktadır. İllüstratör Polina Doroshenko farklı teknikleri bir araya getiriyor, çizimler için akrilik, kalem, dekupaj ve İtalyan kurşun kalem kullanmıştır.

"Kaplan Avcıları". İllüstratör D. Temnyi (<https://kyiv.dityvmisti.ua/blog/4505-prigodnitskij-roman-tigrolovi-vidavnitstvo-osnovi-rekomendu/>)

М... . Та добря, мову й поведеттись,
Вар в мору, Зейра вимпирь дивити Зей.
М... . Ким би подививали!
П... . Що ти, секстр,
Чар то зана той чим замовити!
М... . А ти, брідань, нем ти брідань,
Ким би замовити? Та й цур
Ким би замовити? Ким би замовити?
П... . Мила ж жинка гавриця,
Ким би замовити, та як в гавриці би в гавриці
М... . Мила ж жинка гавриця,
Ким би замовити, та як в гавриці би в гавриці
М... . Та яка ти
Ким би замовити, та як в гавриці би в гавриці
Ким би замовити, та як в гавриці би в гавриці
П... . А що ти, секстр,
Ким би замовити, та як в гавриці би в гавриці
М... . В гавриці
Ким би замовити, та як в гавриці би в гавриці
П... . З чим ти, секстр, ким би замовити, та як в гавриці би в гавриці
М... . Та що ти, секстр, ким би замовити, та як в гавриці би в гавриці
М... . Мила ж жинка гавриця,
Ким би замовити, та як в гавриці би в гавриці
М... . Мила ж жинка гавриця,
Ким би замовити, та як в гавриці би в гавриці
М... . Мила ж жинка гавриця,
Ким би замовити, та як в гавриці би в гавриці

"Orman Şarkısı". İllüstratör P. Doroshenko. (<http://litakcent.com/2014/03/26/lisovu-pisnju-prezentujut-u-suchasnomu-oformlenni/>).

4.5. Çocuklar Kitaplarında Modern Bir Özellik Olarak Serilik

Çocuklar için modern resimli kitabın bir diğer özelliği de kitapların "seri" olması. Bir serideki kitapların ortak bir tanınabilir şekli ve kapakta açıklayıcı öğeleri vardır. Örneğin, "Ukrayna aşk şiirleri", "Ukrayna masalları" ve diğerleri Vivat tarafından yayınlanan bir dizi Ukrayna kitabı "Minyatür" (2017). Kitabın küçük formatına ek olarak, serilik, kitap grafikleri türünde Ukrayna geleneksel sanatının motifleriyle O. Vakulenko'nun tasarımı ile desteklenmektedir. Okuyucuda bir ulusal kimlik duygusu, vatanseverliğin özelliklerini oluşturmak için illüstratör renkleri ve ulusal sembollerin işaretlerini içerir.

"Ukrayna aşk şiirleri", "Ukrayna masalları". "Minyatür" serisi (2017). İllüstratör O. Vakulenko (<https://www.yakaboo.ua/ua/ukrains-ki-bajki-1564180.html>).

"A-BA-BA-GA-LA-MA-GA" yayınevi, "100 Ukrayna masalları" projesine aynı anda birkaç ünlü resimleyen dâhil etti - V. Yerko, K. Lavra, K. Shtanko, her biri kendi tarzı. Bu nedenle, 3 ciltten oluşan kitaptaki illüstrasyonlar, tarihselcilik ve etnografya, dekorativizm ve ilkelcilik, kırpma ve düzenleme, stilizasyon (tarihsel, etnografik), imgeleme ve aynı zamanda gösteri ile karakterizedir.

"100 Ukrayna masalları" (2012). İllüstratörler: V. Yerko, K. Lavra, K. Shtanko (<http://ababahalamaha.com.ua>).

Çocuk kitaplarının seriliği, Türk yayınlarının karakteristik bir özelliğidir. Örneğin Timaş Yayınevi'nin çocuklar için Türk masallarının minyatürleri serisi Müjgan Şeyhi tarafından, farklı hikayeler anlatan ancak eşit derecede tanınabilir bir tarzda dekore edilmiş 10 kitaptan oluşmaktadır.

Mini Masallar Seti 1 (10 Kitap). Yazar Müjgan Şeyhi (2016) (<https://www.hepsiburada.com/mini-masallar-seti-1-10-kitap-mujgan-seyhi-pm-ktimas41428>).

5. Sonuç ve Değerlendirme

Günümüzde, modern bir çocuk kitapları, illüstrasyonun düşünmeyi teşvik etmesi gerektiğini zorunlu kılmıştır. Metni tam anlamıyla göstermez, ancak paralel hikâyesini anlatır. Çizim metinle kesişir, ancak aynı zamanda başka görüntülerin oluşturulmasını da teşvik eder. Resimli kitaplar, sıradan sayfalardan farklı olarak, bir çocuk kitabı, zamanımızda çocuğun ruhunun soyut düşünmesini, zevkini, hayal gücünü, bazı duygusal yönlerini modelleyen çok seviyeli bir yapıya dönüşür.

Çocuk kitapları, çocuğun duygusal duyuları üzerinde en büyük etkiye sahip olan ve hatta sanal gerçeklikle birleştirilen ayrıntılı etkileşimli hikâyelere dönüştürülür. Çocukların okuma isteği ve gelişimi açısından önem taşıyan resimli çocuk kitaplarında hikaye, illüstrasyon, doku, malzeme ve grafik tasarım bütünlük olarak sözlü, görsel ve dokunsal anlatılara dönüşmektedir. Çocuğun gelişim süresince, çevresiyle kurduğu duygusal ilişkilerinde yer alan en önemli elemanlardan biri de resimli masal kitaplarıdır. Aynı zamanda metin ve illüstrasyonlardaki karakter çocuğun kişiliğinin gelişiminde önemli rol oynar. Çocukların özellikle bu psikolojik açıdan geçirdiği gelişmelerin incelenmesi illüstrasyon sanatçısına faydası olacaktır.

Çocuk kitaplarının hayal gücünü geliştirme etkisi belirgin bir özellik olarak öne çıkmaktadır. Dijitalleşme çağında, çocuklar için kâğıt kitabı bir sanat nesnesi haline geliyor. Kitap, çocuğun maksimum sayıda duyguyla meşgul olur, okuyucuyu renk, dokunma, ses, boya kokusu, görüntülerin görselleştirilmesi ve modern QR kod teknolojileri kullanılarak karakterlerin canlandırılması vb. bakımdan çok yönlü olarak etkiler. Çocuk kitapları analizimiz, modern sanatsal illüstrasyonun bir çocuğun kitapla "temas ortamı" oluşturduğunu belirtmemize izin veriyor. Küresel multimedya zorlukları bağlamında, kitabın sanatsal ve estetik bileşeni, iletişimin ana nedenidir ve çocuğun eserin içeriğine ve kitabın sanatsal ve figüratif sistemine nüfuz etmesinin "derinliğini" belirler. Günümüzde geldiğimiz noktada, çocuklara yönelik yayınları gösterme biçimi, materyal yapısı ve tekniği seçenekleri büyük ölçüde genişlemiştir. Birçok illüstrasyon, karton, ahşap, ince dallar, iplikler vb. gibi farklı malzemeler kullanılarak elle alınmaktadır. XXI. yüzyılın başında, çocuk kitaplarının tasarımı modern teknolojiden giderek daha fazla etkileniyor.

Çocuğun yaşamına daha ilk çocukluk döneminden itibaren giren kitap, onun içinde yaşadığı dünyayı tanımasını; sanatın en yeni biçimleriyle erken yaşlarda karşılaşarak, estetik yargılar geliştirmesinin, okuma alışkanlığı edinmesinin ve öğrenmesinin başlıca araçlarından biridir. Eğer bu dönem için hazırlanan kitaplardaki grafik düzenlemeler çocuğun ilgisini çeker ve merakını uyandırırsa,

ileriki yaşlarda çocuğun okumaya karşı ilgi duymasının yanı sıra, düzeye uygun etkili bir anlatım ve resim birleşimi, çocuğun estetik tecrübesini de geliştirir. Çocuğun biçimleri, dokuları ve renkleri tanımasında; görsel belleğinin gelişmesi ve böylece farklılıkların ve benzerliklerin ayırımını yapabilir duruma gelmesinde okul öncesi dönemde kitaplar aracılığı ile sunulan resimler ve diğer grafik düzenlemeler önemli bir etkiye sahiptir. Bu nedenle okulöncesi dönem için hazırlanan kitapların çocukların ilgileri, ihtiyaçları ve gelişim özelliklerine uygun olması gerekir (Aşılıoğlu, 2011).

KAYNAKÇA

Aşılıoğlu, E. (2011). Grafik sanatçıların çocuk kitaplarının grafik tasarıma ilişkin görüşlerinin değerlendirilmesi (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Children's Reading Habits in a Digitized World. Erişim adresi: <https://www.fremtidensbiblioteker.dk/childrens-reading-habits-in-a-digitized-world> (15.09.2021).

Driggs, Carol (2007). Unique Visual and Literary Art Form : Recent Research on Picturebooks. Language Arts. Vol. 84 (3). P. 273.

Fang, Z. (1996). Illustrations, text, and the child reader : What are pictures in children's storybooks for?. Reading Horizons. Vol. 37(2).

Goodwin, K. (2018). Dijital dünyada çocuk Büyütmek: Teknolojiyi doğru kullanmanın yolları. (Çev., Tülin Er). Aganta Kitab Yayınevi.

Kara, C. (2019). Çocuk kitapları için karakter tasarımından kitap tasarımına deneysel bir illüstrasyon uygulaması. GSED 42. DOI: 10.32547/ataunigsed.524314.

Kaya, İ. (2006) Çocuk kitabı resimlerinde estetik boyut. 2. Ulusal Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Sempozyumu'nda sunulan bildiri, Ankara Üniversitesi, Ankara. Erişim adresi: <http://kitaplar.ankara.edu.tr/dosyalar/pdf/840.pdf>, Erişim tarihi: 16.09.2021.

Kılıç, A. (2021). Çocuk kitabı illüstrasyonları ve dijital kolaj illüstrasyon tekniği üzerine bir değerlendirme, Journal of Arts, 4(2), 79-85.

Tatlıhoğlu, K. (2015). Erken çocukluk döneminde çocuğa kazandırılan değerlerin çocuğun kişilik gelişimine etkisi. *Bingöl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(9), 1-10.

Видання для дітей. Поліграфічне виконання : ДСТУ 29-62002. [Чинний від 2002–08–01]. Erişim adresi: <http://www.chytomo.com/standards/vydannya-dlya-ditey-polihrafichnevykonannya-hstu29-62002>.

Здражко, А. (2013). Українські видання перекладної дитячої літератури періоду незалежності України (на початку 1990-х років). Мовні і концептуальні картини світу. Вип. 43(2), S. 77-83

Літературознавчий словник-довідник (2007). За ред. Р. Гром'яка, Ю. Коваліва, В. Теремка. Київ: ВЦ «Академія».

Огар, Є. (2002). Дитяча книга: проблема видавничої підготовки : навчальний посібник. Львів: Аз-Арт.

Олійник, Вікторія (2011). Сучасний погляд українського художника-ілюстратора на оформлення дитячої книги (на прикладі творчості Костя Лавра). Вісник ХДАДМ. 4. s. 63– 66.

Позднякова, О. (2013). Использование художественных ресурсов изобразительного искусства в иллюстрировании детской книги. Теория и практика общественного развития. 7. s. 147–149.

Токар, М. (2018). Художньо-естетичні особливості дитячої книжкової ілюстрації. Вісник Львівської національної академії мистецтв, 35, 220-233.

Токар, Марина (2018). Образи героїв української дитячої літератури в книжковій ілюстрації другої половини ХХ – початку ХХІ століття. Львів. Erişim adresi: <https://nam.edu.ua/files/Academy/nauka/specrada/Rozklad/18.10.18/.pdf>, Erişim tarihi: 10.10.2021.

Федіна Ю. (2014). Освітньо-виховний потенціал ілюстрації дитячої книги. http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vird_2014_35_22 10, Erişim tarihi: 1.10.2021.

Харченко, О. (2010). Дизайн оформлення української дитячої книги на прикладі казок. Вісник ХДАДМ. 1, 146–149.